

Warszawa, 24-11-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7033.115.2022.AMB

**Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
Ministerstwo Edukacji i Nauki
ePUAP**

Szanowny Panie Ministrze!

Rzecznik Praw Obywatelskich monitoruje kwestię poszanowania praw stron postępowań dyscyplinarnych w sprawach dotyczących nauczycieli akademickich, studentów oraz doktorantów i w ramach przysługujących mu kompetencji podejmuje stosowne działania.

Analiza wpływających do Rzecznika spraw wskazuje, że jednym z problemów dotyczących pokrzywdzonych w wyniku działań nauczyciela akademickiego, studenta czy doktoranta jest nieposiadanie przez nich na gruncie obowiązujących przepisów statusu strony w postępowaniach dyscyplinarnych.

Zgodnie z art. 292 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.; dalej też jako: p.s.w.n.), stronami w postępowaniu dyscyplinarnym są obwiniony i rzecznik dyscyplinarny. Przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie także w odniesieniu do postępowań dyscyplinarnych w sprawie studentów (art. 316 ust. 1 p.s.w.n.) oraz doktorantów (art.

322 w zw. z 316 ust. 1 p.s.w.n.). Odmienne przedstawia się kwestia statusu pokrzywdzonego w postępowaniu wyjaśniającym – na tym etapie pokrzywdzonemu przysługuje status strony.

Analiza obowiązujących przepisów wskazuje, że **ustawodawca w bardzo wąskim zakresie przewidział uprawnienia dla osób pokrzywdzonych na etapie postępowania dyscyplinarnego**. W szczególności pokrzywdzony ma możliwość uczestniczenia w rozprawie dyscyplinarnej, przy czym z przepisów nie wynika wprost obowiązek informowania pokrzywdzonego o terminie rozprawy¹ oraz składania zeznań w charakterze świadka. Ponadto rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 czerwca 2022 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia mediacji, postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia (Dz. U. poz. 1236), przewiduje możliwość złożenia w ramach postępowania dyscyplinarnego w sprawie nauczyciela akademickiego wniosku przez pokrzywdzonego o wyłączenie członków składu orzekającego i protokolanta. Pokrzywdzony, na podstawie powołanego wyżej rozporządzenia, ma także wpływ na zastosowanie instytucji porozumień procesowych (§ 16 ust. 3, § 31 i § 48 rozporządzenia).

W literaturze prezentowane jest stanowisko wskazujące na możliwość uzyskania przez pokrzywdzonego statusu strony w postępowaniu dyscyplinarnym dzięki odpowiedniemu zastosowaniu przepisów k.p.k. w zakresie, w jakim reguluje on status oskarżyciela posiłkowego². Stanowisko to może jednak budzić wątpliwości z uwagi na uregulowanie w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce kwestii stron postępowania dyscyplinarnego i charakter tego postępowania, w którym nie występuje oskarżyciel³.

Takie ukształtowanie pozycji pokrzywdzonego w postępowaniu dyscyplinarnym może mieć związek z postrzeganiem tego postępowania jako mającego na celu zapewnienie

¹ Zob. B. Dudzik, *Pokrzywdzony w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich (wybrane kwestie)* [w:] C. Kulesza, A. Sakowicz (red.), *Ewolucja polskiego wymiaru sprawiedliwości w latach 2013-2018 w świetle standardów rzetelnego procesu*, wydawnictwo Temida 2, Białystok 2019, s. 663 i B. Dudzik, *Status pokrzywdzonego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów* [w:] A. Gutkowska (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Nowe wyzwania, stare problemy*, „Studia Iuridica” 2020, t. 84, s. 123.

² J. Żurek, *Uprawnienia pokrzywdzonego w postępowaniu dyscyplinarnym*, „Forum Akademickie” 2016, nr 10.

³ B. Dudzik, *Pokrzywdzony w postępowaniu...*, op. cit., s. 659.

przestrzegania wewnątrz korporacyjnych reguł oraz zapewnienie prestiżu korporacji⁴. Niemniej jednak nie sposób nie dostrzec wąskości tej perspektywy, która usuwa z pola widzenia osobę pokrzywdzoną i jej interesy.

W mojej ocenie interesy pokrzywdzonego winny być chronione nie tylko na etapie postępowania wyjaśniającego, ale także – w równym stopniu – na etapie postępowania dyscyplinarnego. Zmiana legislacyjna w tym zakresie wzmocniłaby status pokrzywdzonego, który, jak wynika z wpływających do Biura Rzecznika skarg, znajduje się na pozycji wyjściowo gorszej niż obwiniony, który to obwiniony nierzadko zajmuje wyższe miejsce w hierarchii zawodowej czy naukowej i ma możliwości negatywnego oddziaływania na pokrzywdzonego.

Taka zmiana mogłaby mieć pozytywny wpływ także na skuteczność postępowań dyscyplinarnych. W literaturze przedmiotu wskazuje się w szczególności, że „nie zawsze rzecznik dyscyplinarny ma odpowiednią motywację i chęci do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego, co może wynikać z przynależności do tej samej jednostki co osoba obwiniona, nieoficjalnych prób nacisku ze strony innych pracowników uczelni, ostracyzmu w miejscu pracy czy obawy przed zablokowaniem awansu”⁵.

Wprowadzenie postulowanej zamiany wpisaloby się w tendencję do poszerzania uprawnień pokrzywdzonego. Warto też zauważyć, że **rozwiązanie, w którym pokrzywdzonemu przysługuje status strony na etapie postępowania dyscyplinarnego jest znane na gruncie niektórych innych aktów prawnych.** Dla przykładu, zgodnie z art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.), a także zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1166), zarówno na etapie dochodzenia, jak i przed sądem dyscyplinarnym, stroną postępowania jest pokrzywdzony. Podobnie, na gruncie ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1342; dalej też jako: u.i.l.), stronami postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy jest m. in. pokrzywdzony (art. 56 ust. 1 u.i.l.).

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie zasadności podjęcia

⁴ Ibidem, s. 666.

⁵ J. Żurek, *Uprawnienia pokrzywdzonego...*, ibidem.

działań legislacyjnych zmierzających do przyznania pokrzywdzonemu statusu strony w postępowaniach dyscyplinarnych w sprawach studentów, doktorantów i nauczycieli akademickich. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o zajętych w tej sprawie stanowiskach.

Z wyrazami poważania

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Pan prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk
Przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
president@krasp.org.pl
2. Pan mgr inż. Jarosław Olszewski
Przewodniczący Krajowej Reprezentacji Doktorantów
jaroslaw.olszewski@krd.edu.pl
3. Pan Mateusz Grochowski
Przewodniczący Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej
m.grochowski@psrp.org.pl
4. Pani Mirosława Stachowiak-Różecka
Przewodnicząca Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży
Sejm RP
ePUAP
5. Pan Kazimierz Wiatr
Przewodniczący Komisji Nauki, Edukacji i Sportu
Senat RP
ePUAP